

Byla C-734/22

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2022 m. lapkričio 29 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Oberster Gerichtshof (Austrija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. spalio 17 d.

Kasatorė:

Austrijos Respublika, atstovaujama *Finanzprokuratur*

Kita kasacinio proceso šalis:

GM

Pagrindinės bylos dalykas

Su žemės ūkio plotu susieta parama ekologinio ūkininkavimo formoms, skiriama pareiškėjams už daugiamečius įsipareigojimus pagal privatinės teisės sutartis – Patikra vietoje – Tinkamumo sąlygų nesilaikymas – Reikalavimų grąžinti paramą senatis – Klausimas, ar senaties terminai nutrūksta neteismine tvarka pareiškus reikalavimus sumokėti

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 3 straipsnio išaiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL L 312, 1995 12 23, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t. p. 340)

3 straipsnis tiesiogiai taikytinas tokiems reikalavimams, kuriais Austrijos Respublika privatinės teisės priemonėmis reikalauja grąžinti pagalbą, kurią pareiškėjams skyrė pagal sutartis, remdamasi programa, kuri pagal 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai (OL L 277, 2005 10 21, p. 1) yra agrarinė aplinkosauginė priemonė, dėl to, kad paramos gavėjas nesilaikė sutartinių įsipareigojimų?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai: ar pirmajame klausime nurodyto reglamento 3 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą reikia aiškinti taip, kad su pažeidimo tyrimu ar teisiniu nagrinėjimu susijęs veiksmas, dėl kurio nutrūksta senaties eiga, yra ir tuomet, kai pagalbos teikėjas po pirmo reikalavimo grąžinti paramą pareiškimo neteismine tvarka dar kartą, galbūt ir kelis kartus, pagalbos teikėją paragina sumokėti ir įspėja neteismine tvarka, užuot pareiškęs savo reikalavimą grąžinti paramą teisme?

3. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai: ar nacionalinėje civilinėje teisėje numatyto 30 metų senaties termino taikymas pirmajame klausime apibūdintiems reikalavimams dėl grąžinimo suderinamas su Sąjungos teise, visų pirma proporcingumo principu?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1 ir 3 straipsniai

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Bendrasis civilinis kodeksas, toliau – ABGB) 1336, 1478 ir 1489 straipsniai

Sonderrichtlinie des Bundesministers für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft (BMLFUW) für das Österreichische Programm zur Förderung einer umweltgerechten, extensiven und den natürlichen Lebensraum schützenden Landwirtschaft (Federalinio žemės ūkio, miškininkystės, aplinkos ir vandens išteklių valdymo ministro specialusis nutarimas dėl Austrijos ekologinio, ekstensyviojo ir natūralią buveinę tausojančio žemės ūkio rėmimo programos, toliau – 2007 m. SRL-ÖPUL).

Faktinių aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 Ieškovė Austrijos Respublika taikė 2007 m. Austrijos ekologinio žemės ūkio programą (*Österreichische Programm für umweltgerechte Landwirtschaft*, toliau – ÖPUL) byloje nagrinėjamu laikotarpiu (2007–2013 m.) kaip agrarinę aplinkosauginę priemonę pagal 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos

reglamentą (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai; šią programą bendrai finansavo Europos Sąjunga. Ją administravo bendrovė *Agrarmarkt Austria GmbH* (toliau – AMA) ieškovės vardu ir lėšomis.

- 2 Parama buvo skiriama pagal sutartis su pareiškėjais. Pagal ÖPUL buvo skiriama su žemės ūkio plotu susieta parama ekologinio ūkininkavimo formoms, o pareiškėjai už tai turėjo prisiimti daugiamečius įsipareigojimus.
- 3 Atsakovas, kaip žemės ūkio valdos valdytojas, dalyvavo ÖPUL septynerių metų laikotarpiu – 2007–2013 m. Ieškovė, 2013 m. gruodžio 5–9 d. ir 2014 m. sausio 9 d. atlikusi patikrą vietoje, dėl tariamo nukrypimo nuo paraiškoje nurodytų ir faktiškai paramos reikalavimus atitinkančių plotų pareikalavo grąžinti paraiškų teikimo metais – 2008–2010 m. ir 2012 ir 2013 m. – skirtas išmokas, kurių dydis atitinka ieškinio reikalavimą (44 751,58 EUR). Ieškovės teigimu, tiek, kiek paraiškose nurodyti, bet 2012 ir 2013 m. paramos reikalavimų nebeatitinkantys plotai į ÖPUL buvo įtraukti jau ankstesniais metais, nesilaikyta septynerių metų įsipareigojimų laikotarpio. Todėl reikalaujama grąžinti ir 2008–2012 paraiškų teikimo metais už paramos reikalavimų nebeatitinkančius plotus skirtą paramą. AMA atsakovui pateikė tyrimo ataskaitą ir 2014 m. kovo 26 d. ir 2014 m. birželio 26 d. pranešimus apie paramos susigrąžinimą. Paskui atsakovas gavo 2015 m. gegužės 11 d. mokėjimo priminimą (įteiktas 2015 m. gegužės 12 d.), 2015 m. lapkričio 12 d. mokėjimo priminimą (įteiktas 2015 m. lapkričio 16 d.) ir 2015 m. gruodžio 16 d. įspėjimą, kuriame buvo nurodyta, kad bus imtasi „teisinių veiksmų“ (įteiktas 2015 m. gruodžio 22 d.). 2019 m. balandžio 26 d. ieškovė pareiškė ieškinį, kuriuo reikalauja sumokėti 44 751,58 EUR ir nuo 2014 m. balandžio 30 d. susikaupusias metines palūkanas, kurių metinė norma 2,880 % didesnė nei atitinkamai taikoma bazinė palūkanų norma.
- 4 Pirmosios instancijos teismas *Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien* (Vienos civilinių bylų apygardos teismas) apribojo bylos dalyką iki senaties klausimo ir 2020 m. gruodžio 21 d. tarpiniu sprendimu pripažino, kad ieškinio reikalavimo senatis nėra suėjusi. Teisiniu aspektu jis patvirtino, kad visiems pareikštiems reikalavimams taikomas Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnis. Šio teismo manymu, ketverių metų senaties terminas prasidėjo 2014 m. sausio 1 d. ir jo eiga nutrūko dėl pranešimų apie paramos susigrąžinimą ir reikalavimų sumokėti, taigi reikalavimų senatis nėra suėjusi.
- 5 Apeliacinis teismas, *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas), 2021 m. rugsėjo 20 d. tenkino atsakovo apeliacinį skundą ir atmetė ieškinio reikalavimą dėl senaties. Teisiniu aspektu jis nurodė, kad Reglamentas Nr. 2988/95 pagal civilinę teisę pareikštiems reikalavimams netaikomas. Taikomos Austrijos nacionalinės civilinės teisės normos dėl senaties. Reikalavimų senatis pagal ABGB 1489 straipsnį yra suėjusi.

- 6 *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) turi priimti sprendimą dėl ieškovės kasacinio skundo, kuriuo ji prašo palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą; alternatyviai ieškovė teikia prašymą dėl panaikinimo.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 7 Ieškovė teigia, kad 2007 m. SRL-ÖPUL iš esmės gindžiamas ES reglamentais. Paramos mažinimo ar susigrąžinimo esant žemės ūkio plotų neatitikimų mastas tiesiogiai reglamentuojamas 2011 m. sausio 27 d. Komisijos reglamento (ES) Nr. 65/2011, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 kontrolės procedūrų įgyvendinimo ir kompleksinio paramos susiejimo įgyvendinimo taisyklės, susijusios su paramos kaimo plėtrai priemonėmis, 16 straipsnyje. Šiame reglamente taip pat teikiama nuoroda į Europos Sąjungos integruotos administravimo ir kontrolės sistemos (IAKS) nurodymus. Tai, kad nesilaikius daugiamečio įsipareigojimų laikotarpio turi būti gražinama visa per tą įsipareigojimų laikotarpį suteikta pagalba, atitinka Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 39 straipsnio 3 dalį, siejamą su 88 straipsnio 4 dalimi.
- 8 Ieškovė teigia, kad Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalyje nustatytas ketverių metų senaties terminas prasidėjo pasibaigus įsipareigojimų laikotarpiui, t. y. 2014 m. sausio 1 d. Jos manymu, senaties eiga nutrūko dėl su teisiniu nagrinėjimu susijusių veiksmų, kurių ėmėsi AMA, konkrečiai – dėl tyrimo ataskaitos, pranešimų apie paramos susigrąžinimą ir mokėjimo priminimų įteikimo, todėl senaties terminas kaskart prasidedavo iš naujo. Taigi reikalavimų senatis nėra suėjusi. Be to, valstybės narės pagal Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalį gali numatyti ilgesnį senaties terminą. Kai kurie susigrąžinimo reikalavimai pagal Austrijos civilinę teisę gali būti kvalifikuojami kaip reikalavimai gražinti nepagrįstai įgytą naudą. Todėl taikytinas 30 metų senaties terminas pagal ABGB 1478 straipsnį. Pareiga sumokėti palūkanas pagal 2007 m. SRL-ÖPUL 1.12.2.5 punktą (iš esmės) grindžiama Reglamento (ES) Nr. 65/2011 5 straipsnio 1 dalimi, taigi ir reikalavimui sumokėti palūkanas taikomi Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 3 straipsnyje nustatyti senaties terminai.
- 9 Atsakovas prašo ieškinio netenkinti. Jis, be kita ko, teigia, kad yra suėjusi reikalavimų senatis. 2007 m. SRL-ÖPUL 1.12 punkte nenustatyta atskirų senaties taisyklių, taigi šiuo klausimu reikia remtis kitais teisiniais šaltiniais. Atsakovas reikalavimus gražinti paramą kvalifikuoja kaip sutartines baudas, kaip tai suprantama pagal ABGB 1336 straipsnį. Joms taikomas trejų metų senaties terminas nuo momento, kai tapo žinoma apie žalą ir jos sukėlėją pagal ABGB 1489 straipsnį. Senaties terminas prasideda ne vėliau kaip nuo momento, kai buvo įteikti 2014 m. kovo 26 d. ir 2014 m. birželio 26 d. raštai, kuriais buvo pranešta apie paramos susigrąžinimą, todėl ieškinio pareiškimo momentu senatis jau buvo suėjusi. Atsakovo manymu, Reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 netaikytinas, nes jis apima tik reikalavimus, kurie turi būti įgyvendinami viešosios

teisės priemonėmis. Net ir tuo atveju, jei Reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 būtų taikomas, tyrimo ataskaitos, pranešimų apie paramos susigrąžinimą ir mokėjimo priminimų įteikimas nekvalifikuotinas kaip su pažeidimo tyrimu ar teisiniu nagrinėjimu susijęs veiksmas, todėl senaties eiga dėl to nenutrūksta.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 10 Dėl pirmojo klausimo: klausimas, ar Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 3 straipsnis taikytinas tiesiogiai, turi lemiamą reikšmę priimant sprendimą šioje byloje. Jei Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 3 straipsnis vertinant pareikštų reikalavimų senatį taikytinas tiesiogiai, atsakovas negalėtų remtis ABGB 1489 straipsnyje nustatytu trumpesniu trejų metų senaties terminu. Ieškovė savo ruožtu negalėtų remtis ABGB 1478 straipsnyje nustatytu 30 metų senaties terminu, nes pagal proporcingumo principą valstybėms narėms draudžiama, pasinaudojant Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalyje joms numatyta galimybe, 30 metų senaties terminą taikyti ginčams, susijusiems su neteisėtai suteiktos pagalbos susigrąžinimu (2011 m. gegužės 5 d. Sprendimo *Ze Fu Fleischhandel ir Vion Trading*, C-201/10 ir C-202/10, EU:C:2011:282, 47 punktas).
- 11 Dėl antrojo klausimo: antruoju prejudiciniu klausimu siekiama išsiaiškinti, ar pagal privatinę teisę skiriamų subsidijų atveju subsidijos teikėjas, baigęs tyrimą ir neteisimine tvarka subsidijos gavėjui pareiškęs susigrąžinimo reikalavimą, gali teikdamas mokėjimo priminimus pasiekti, kad nutrūktų senaties eiga ir dėl to – neviršijant absoliučiojo termino pagal Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtą pastraipą – pailgėtų senaties terminas, nors tai, kad jam reikia daugiau laiko faktinėms aplinkybėms išsiaiškinti, netrukdo pareikšti reikalavimų teisme.
- 12 Dėl trečiojo klausimo: Europos Sąjungos Teisingumo Teismas dėl ÖPUL yra nurodęs, kad, kol nėra atitinkamų Sąjungos teisės normų, niekas neprieštarauja tam, kad Austrijos Respublika nacionalines pagalbos programas įgyvendina privatinės teisės sandoriais, kaip antai sutartimis. Vis dėlto taikant tokias nacionalines nuostatas negalima pažeisti Sąjungos teisės taikymo srities ir sumažinti jos veiksmingumo (2002 m. rugsėjo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Martin Huber*, C-336/00, EU:C:2002:509, 61 ir paskesni punktai). Trečiuoju klausimu siekiama išsiaiškinti, ar taikant nacionalinę programą, kuri yra agrarinė aplinkosauginė priemonė, kaip tai suprantama pagal Reglamentą (EB) Nr. 1698/2005, ir įgyvendinama privatinės teisės formomis, nacionalinėje civilinėje teisėje nustatyti senaties terminai turi būti vertinami pagal Sąjungos teisėje įtvirtintą proporcingumo principą.